

Nr 362.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående förändrade bestämmelser för trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds export av malm från Grängesbergs malmfält; given Stockholms slott den 12 maj 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t medgiva sådan ändring i bestämmelserna i 1907 års kontrakt mellan svenska staten, å ena sidan, samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, att trafikaktiebolaget berättigas att intill utgången av år 1918, utöver vad bolaget enligt berörda kontrakt äger exportera, ytterligare exportera en kvantitet av intill femhundrafemtiotusen (550,000) ton malm från Grängesbergs malmfält, mot det att exporten under åren 1919—1932 inskränkes, så att den icke överstiger fyrahundratjugufemtusen (425,000) ton årligen.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Conrad Carleson.

*Utdrag ur protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12
maj 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÅRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

— — — — —
Chefen för finansdepartementet, statsrådet Carleson anförde följande:

I det avtal angående malmexport, som år 1907 träffades mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, reglerades även exporten av malm från den del av Grängesbergs malmfält, som tillhör trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund.

Enligt § 22 i 1907 års kontrakt har nämligen trafikaktiebolaget förbundit sig att inskränka exporten av malm från bolaget tillhöriga gruvor i Grängesberg, så att densamma efter år 1908 ej överstege 650,000 ton samt efter år 1917 ej överstege 450,000 ton årligen.

Genom beslut av en år 1915 enligt kontraktets bestämmelser tillsatt skiljenämnd har trafikaktiebolaget förklarats äga rätt att under ett

eller flera kommande år exportera vad bolaget under ett visst år icke hunnit skeppa av ovan angivna kvantiteter. På grund av sådana restkvantiteter har exporten från Grängesberg, enligt bolagets uppgift, utgjort 791,144 ton år 1915 och 976,780 ton år 1916. Även år 1917 skulle enligt uppgift exporten med uttagande av hela kvantiteten betydligt, eller med ungefär 70,000 ton, överstiga den enligt kontraktet medgivna årliga kvantiteten av 650,000 ton. I varje fall kommer medelkvantiteten för åren 1915—1917 att ligga icke så litet över 800,000 ton.

Enligt kontraktet skall nu bolagets export från Grängesberg med ingången av nästa år begränsas till 450,000 ton.

En sådan nedgång i exporten av grängesbergsmalm skulle medföra en väsentlig minskning i arbetstillfällen såväl vid själva brytningen som vid transporten och lastningen av malmen. Bolaget beräknar, att endast vid Grängesberg måste cirka 300 arbetare uppsägas vid 1917 års slut. Indirekt skulle exportbegränsningen medföra, att genom de minskade arbetstillfällena och den därav förorsakade utflyttningen komme att inträda en sannolikt rätt stark tillbakagång för de därav berörda samhällena.

Då det synts mig angeläget att under nu rådande situation söka förekomma en sådan rubbning i arbetsförhållandena, föreslår jag, att bemyndigande av riksdagen begäres för Kungl. Maj:t att lämna trafikaktiebolaget medgivande, varigenom exporten av grängesbergsmalm skulle intill utgången av år 1918 bibehållas vid ungefär samma omfattning som under de senaste åren, eventuellt till och med något kunna ökas.

För att hålla exporten uppe under år 1918 vid det medeltal för export, som har ägt eller kan beräknas äga rum under åren 1915—1917, skulle, om man uppskattar medeltalet till 800,000 ton, den i kontraktet stipulerade exportkvantiteten behöva höjas med 350,000 ton. Emellertid har jag tänkt mig, att eventuellt, om så skulle synas lämpligt, exporten borde därutöver kunna ökas såväl under innevarande år som ock under 1918, och har jag därför ansett mig böra föreslå, att det bemyndigande för Kungl. Maj:t, varom ovan nämnts, skulle innefatta rätt för Kungl. Maj:t att medgiva en exportökning av för bägge åren sammanlagt 550,000 ton. De närmare villkoren för en sådan exportökning torde böra fastställas av Kungl. Maj:t. Redan nu vill jag framhålla, att den väsentligaste delen av den ifrågasatta ökningen eller den ökning av exporten, som skulle behöva äga rum år 1918 för att upprätthålla exporten vid det beräknade medeltalet under de senare åren, eller 350,000 ton, borde avräknas å bolagets kontrakts-

enliga export under ett visst antal år. I sådant avseende föreslår jag, att bolaget mot den rätt, varom nu nämnts, skulle förbindas minska sin exporträtt för åren 1919—1932 med 25,000 ton årligen, så att exporten under dessa år skulle uppgå till högst 425,000 ton årligen.

Med en överenskommelse av ifrågasatta beskaffenhet skulle även vinnas den fördelen, att malmexporten från landet i dess helhet, som under kriget högst väsentligt minskats, icke ytterligare inskränkes genom begränsning av exporten från Grängesberg. Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag skulle på grund av avtalen med staten ägt rätt att under åren 1915 och 1916 från Kiirunavaara och Gellivare malmfält exportera respektive 4,738,000 ton och 5,050,000 ton, men kunde skeppa endast respektive 3,502,424.9 ton och 2,583,610.2 ton.

Slutligen skall jag tillåta mig lämna några uppgifter rörande malmtillgången i Grängesberg. År 1907 beräknades malmtillgången därstädes till sammanlagt 42 miljoner ton, varav 73 procent eller cirka 30 miljoner voro befintliga inom de utmål, som tillhöra Grängesbergs gruvaktiebolag, vars samtliga aktier ägas av trafikaktiebolaget. Genom de undersökningar, som sedermera bedrivits, hava mycket viktiga upplysningar om malmtillgångarna erhållits. Gruvfältets malmarea i dagen är 78,500 kvadratmeter; de nya undersökningarna hava visat, att malmarean på 500 meters djup är praktiskt taget lika stor eller cirka 75,000 kvadratmeter. På grundval av de verkställda undersökningarna kan man med trygghet beräkna, att bolaget till 750 meters djup äger minst 100 miljoner ton och att under denna nivå malm förefinnes till högst betydande kvantiteter. Därtill kommer att en proportionellt lika stor ökning kan beräknas å den på Stora Kopparbergs bergslagsaktiebolag fallande delen av Grängesbergsfältet, varigenom detta bolags malmbehov för den planerade utökningen av järntillverkningen vid Domnarvet kan anses tryggt för en överskådlig tid framåt. Med hänsyn till de intressen, som år 1907 påkallade exportbegränsning, torde sålunda icke finnas skäl till erinran mot det begärda bemyndigandet.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att

bemyndiga Kungl. Maj:t medgiva sådan ändring i bestämmelserna i 1907 års kontrakt mellan svenska staten, å ena sidan, samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, att trafikaktiebolaget berättigas att intill utgången av år 1918, utöver vad bolaget enligt berörda kontrakt äger exportera, ytterligare exportera en kvan-

titet av intill femhundrafemtiotusen (550,000) ton malm från Grängesbergs malmfält, mot det att exporten under åren 1919—1932 inskränkes, så att den icke överstiger fyrahundratjugufemtusen (425,000) ton årligen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att till riksdagen skulle avlätas proposition i ärendet av den lydelse bil. litt. vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Georg Sjöcrona.